

NVO Morakovo

Mislimo, djelujemo i inspirišimo

svoju okolinu za održivi razvoj!

Ovaj projekat finansira
Evropska unija

Projekat se realizuje sa ciljem da se izazove kultura promjene u zaštiti životne sredine, otvori perspektiva za dostizanje dijela društvene moći i stvaranje mjesta za donošenje odluka u okviru ukupnog društvenog razvoja i reformi ka dugoročnoj i prihvatljivoj viziji 'zelene' tranzicije Crne Gore za održivu klimatsku budućnost. Sve projektne aktivnosti su oslonjene na 'zelene' politike EU u procesu integracija, prateći prioritete Programa ekonomskih reformi Crne Gore 2021-2023 i stubova razvoja: zelena ekonomija, digitalna transformacija, regionalna saradnja i povezanost, unapređenje konkurentnosti, socijalne zaštite, društva jednakih šansi i dobro upravljanje.

Pravo sadašnjih generacija na iskorištavanje resursa i životne sredine ne smije ugroziti isto takvo pravo narednim generacijama

Ciljna grupa

20 do 25 predstavnika/ca OCD, koji djeluju na polju zaštite životne sredine i održivog razvoja u opštinama Nikšić i Danilovgrad, privrede i korisnika prirodnih resursa (katuna) i građana;

30 predstavnika/ca OCD -a obučeno za monitoring životne sredine;

30 predstavnika/ca OCD-a koji djeluju na razvoju mreža zelene tranzicije.

Misli na veliko, ali pokreni malo u sistemu ekoloških vrijednosti pojedinaca, grupa i društva prema životnoj sredini

Krajnji korisnici

Predstavnici civilnog sektora i institucija, privredna društva, poljoprivredna gazdinstva, udruženja građana, zadruga, kooperativa, lokalne samouprave, mjesne zajednice, sektor turizma i mediji kao dio zainteresovane javnosti; indirektno stanovnici središnje regije Crne Gore (215.020).

“Glavni problemi s kojima se susrećemo ne mogu se riješiti na istom nivou razmišljanja na kojem smo bili kada smo ih stvarali”

- Albert Einstein

o „Održivom razvoju za buduće generacije” sa ciljem da se postigne ravnoteža u oporavku društva i ekonomije i ublaže efekti epidemije virusa COVID- 19. Ojačani kapaciteti ciljne grupe da budu informisani i ekološki osviješćeni, da jasno uvide i prepoznaju svoj doprinos promjeni postojećeg stanja i prepoznaju potrebu očuvanja životne sredine kao dijelu vlastite egzistencije i kulture. Duboko svjesni potrebe o neophodnosti promjena navika i odnosa u traženju puta ka održivoj budućnosti iniciramo umrežavanje svih aktera društva kako bi se stvorila prva linija projektnog područja kao rezultat izbora

i odluka koje donose, mali ili veliki, o načinu na koji živimo, kako se ponašamo, proizvodimo, trošimo i investiramo u zaštitu životne sredine i prirode koja pripada svima. Da je uključivanje zainteresovanih struka, generacija, interesnih grupa, centara odlučivanja u procese ‘zelene’ tranzicije u lokalnim zajednicama Nikšić i Danilovgrad, usmjereno da aktivno doprinesu u dosezanju vizije iz Strategije održivog razvoja za „**povećanje kvaliteta života svih građana Crne Gore uz održiv i ravnomjerniji društveno-ekonomski razvoj, zasnovan na konkurentnosti i efikasnosti**”.

„Misli globalno, djeluj lokalno“

DJELUJMO

odgovorno prema budućim generacijama. Odlučno gradi povjerenje, unapređuje saradnju, bolju povezanost među ljudima, naročito u svijetu mladih i civilnog društva. Umreži se i uspostavi koaliciju za 'zeleni' održivi razvoj u zajednici s onima koji mogu pomoći da se dogodi promjena (Partnerstvo).

Osnaži kapacitete OCD, **unaprijedi dijalog i koordinaciju** između **različitih interesnih grupa**, lokalnih zajednica područja, privrede, nauke, medija i građana, da se **uključuje** u zajedničke razvojne planove i demokratske reforme u oblasti prava životne sredine i oporavka društva i ekonomije od pandemije izazvane COVID-19. Jačaj partnerstvo između OCD, ali i OCD i lokalnih samouprava Nikšića i Danilovgrada, za dobro upravljanje **životnom sredinom**.

Podrži partnerstvo koje premrežava tradicionalne podjele sektor-

nih javnih politika, čime se doprinosi demokratskim reformama u oblasti ljudskih prava i zaštite sredine i pozitivno utiču na razvoj demokratije i pravne države. Odredi okvire za saradnju na svim nivoima i partnersvo svih ključnih aktera uz konsolidaciju znanja stručnih timova kao modela i osnova uspostavljanja **'zelene' stolice** za održivi ekološki razvoj u oblasti životne sredine u lokalnim parlamentima. Uključi se i vodi zeleni dijalog i konsultacije na temu održivog ekološkog razvoja sa OCD graničnih opština: Podgorica, Kotor, Cetinje, Kolašin, Šavnik i Plužine, u cilju osmišljavanja ekoloških strategija lokalnih zajednica.

„Kroz konsultacije i izgradnju konsenzusa, lokalna uprava može učiti od građana i od lokalne, civilne zajednice, biznisa i industrijskih organizacija, i steći informacije koje su joj potrebne za formulisanje najboljih strategija” (Agenda 21, poglavlje 28, tačka 28.3).

„Niko od nas ne može kao pojedinac u vihoru tranzicije da mijenja društvo, ali ako radimo zajedno možemo da promijenimo budućnost i za nas i generacije koje dolaze”

mlade da izazovu promjenu u ličnom razvoju zasnovanom na znanju i da aktivno koriste pravo na uticaj na promjenu kroz ekologizaciju svijesti i promociju vizije održivog razvoja. U težnji da se unaprijedi opšta svijest o važnosti dostizanju balansa u okviru magičnog četvorougla održivog razvoja: ekološka ravnoteža, ekonomska sigurnost, kulturna različitost i socijalna pravednost u ekološkoj državi Crnoj Gori. Djelovanje kroz **Lokalni Ekološki Parlament**, neformalna platforma ekoloških vrijednosti i ideja, **'laboratoriji zelenog održivog razvoja'** - podrška da učestvuju i izazovu promjene koje podstiču ekološke inovacije i unaprijede znanja da pokrenu alternativne načine razmišljanja i življenja, da se ohrabre i inspirišu nove društvene prakse, tehnologije, poslovne modele, rješenja zasnovana na prirodi, da mladi kormilo gotovo u potpunosti okrenu ka održivoj budućnosti, a **'zelenu'** tranziciju prihvate kao razvojnu šansu. Da se čuje glas javnosti u obje lokale samouprave: pokrene

Okolina

Dizajniraj održive zajednice orjentisane na ljudske resurse u sprovođenju ciljeva i načela zaštite životne sredine radi postizanja integralnog i cjelovitog očuvanja kvaliteta životne sredine, očuvanja biološke, geološke i predione raznovrsnosti i racionalnog korišćenja prirodnih dobara i energije kao **osnovnih uslova održivog razvoja**.

Stvaraj podsticajno okruženje za razvoj malih i srednjih preduzeća i preduzetniš-

vođenje strukturiranog dijaloga za mlade, podstaknu debate o novoj realnosti **'zelenoj'** tranziciji i digitalnoj transformaciji, po tematskim prioritetima: *kvalitetno zapošljavanje za sve, kvalitetno učenje i korak naprijed za mlade u ruralnim područjima*, shodno ciljevima sedmog ciklusa Strategije EU za mlade. U okviru dijaloga istražiti kako se mjerama politike, programima i aktivnostima na evropskom, nacionalnom i lokalnom nivou može doprinijeti ostvarivanju tih ciljeva.

„Priroda nije hram,
već radionica, a
čovjek je u
njoj radnik.”
– I. S. Turgenjev

tva: „pametan”, „održiv” i „inkluzivni” razvoj, zasnovan na **znanju** i **inovacijama**, u skladu sa dugoročnim potrebama društva, promovisanjem ekonomije koja efikasnije koristi resurse, koja je „zelenija” i konkurentnija, uz podsticanje zaposlenosti, socijalne i teritorijalne kohezije i ciljeva Zajedničke poljoprivredne politike EU. Promoviši porodično privredivanje koje obezbjeđuje kontinuitet u transferu znanja na sljedeće generacije i izvor su prosperiteta i stabilnosti u ekonomiji lokalne zajednice.

LEAP proces - od inicijative do lokalne javne politike zaštite životne sredine

Sistem upravljanja životnom sredinom je dio u sistemu upravljanja održivim razvojem: omogućavanje potpune harmonizacije nacionalnog zakonodavstva s pravnom tekovinom, efikasnija primjena propisa i horizontalna i vertikalna institucionalna koordinacija, prevazilaženje neadekvatnog finansiranja zaštite životne sredine i još uvijek izuzetno nizak stepen integracije pitanja životne sredine u lokalne politike. Inicijative za unapređenje lokalnih javnih politika zaštite životne sredine treba zasnovati

na dugotrajnom, strateškom planiranju LEAP procesa za kvalitet života u zdravoj životnoj sredini do mjere kada će postati snažan mehanizam koji radi u korist sadašnjih i budućih generacija, a koji pomaže gradovima Nikšiću i Danilovgradu i njihovim Upravama da identifikuju prioritete i da implementiraju dugoročne akcijske planove. U tom cilju će aktivnosti biti usmjerene i na razvoj resursa naših potomaka, sprečavajući odluka koje umanjuju nacionalne resurse.

“Zelene ekonomije nema bez efikasne upotrebe resursa, niti održivog razvoja bez zelene ekonomije.”

Nacionalna strategija održivog razvoja
Crne Gore do 2030

“Održiva ‘zelena’ tranzicija”

Organizovanje panela kreatora politika sa lokalnog i nacionalnog nivoa, predstavnika privrede, OCD, stručnjaka sa značajnim iskustvom u oblastima zaštite životne sredine, medija i građana da se podstaknu diskusije i razmijene mišljenja o dometima održivosti ozelenjavanja sektorskih politika u reformskim procesima na nacionalnom i lokalnom nivou sa fokusom na Zelenu agendu za Zapadni Balkan kao novu strategiju za rast regije i prelaz sa tradicionalnog modela na održivu ekonomiju, u skladu sa **Evropskim zelenim planom**. Teme će se usmjeriti na planove za ljudska prava u oblasti prava životne sredine i oporavak društva i ekonomije od pandemije izazvane COVID-19. Uz

naglasak važnosti ‘zelene’ tranzicije i prepoznavanja veza između održivog razvoja i drugih relevantnih tekućih procesa u oblasti ekonomije, razvoja društva i zaštite životne sredine, afirmisat će se **“koncept održivog ekonomskog razvoja** koji uključuje: zdravlje, obrazovanje, zdravu životnu sredinu i održivost prirodnih resursa, društveno odgovorno djelovanje, socijalnu inkluziju i dobro upravljanje, kao alternativu konceptu koji je isključivo zasnovan na “afirmisanju konkurentnosti ekonomskog ambijenta i ekonomskog rasta” i **“prava na razvoj** koji se odnosi na pravo pojedinca/čovjeka, pravo porodice, uključujući i očuvanje porodičnih vrijednosti, kao i pravo najširih društvenih grupa sa as-

pekta upravljanja na državnom nivou i nivou lokalnih zajednica". Tematski opseg će obuhvatiti izradu *Mape puta za cirkularnu ekonomiju*, vodiča za privredne subjekte, kreatora politika i društvo ka modelima privređivanja

koji daju održivi ekonomski rast i pružaju temelje i resurse za razvoj i prosperitet društava, te za ljude da zadovolje svoje potrebe i ostvare svoje težnje i unaprijede upravljanje životnom sredinom.

Održivi razvoj

Nacionalna strategija održivog razvoja Crne Gore do 2030 (NSOR) postavlja osnove za praćenje sprovođenja Agende Ujedinjenih nacija za održivi razvoj do 2030. godine u nacionalnom kontekstu,

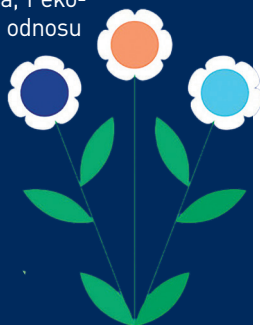
Održiv razvoj predstavlja složen i kompleksan koncept razvoja, mnogo širi od shvatanja razvoja kao proizvodnje i potrošnje materijalnih dobara.

“Globalni ciljevi i zadaci održivog razvoja integrisani su i nedjeljivi, odnose se na cijeli svijet i univerzalno su primjenjivi”

“Društveno-ekonomski razvoj Crne Gore utemeljen je na skladnom odnosu čovjeka i prirode i efikasnom upravljanju ljudskim, društvenim, prirodnim i ekonomskim resursima” uz odgovornost prema budućim generacijama obavezuje nas na kontinuiranu zaštitu, održavanje i razvoj ove četiri osnovne grupe nacionalnih resursa.”

Crna Gora ostvaruje razvojne putanje upotrebe prirodnih resursa, i ekonomske aktivnosti i društvenog blagostanja, koje su postavljene u odnosu na rast pritiska na životnu sredinu i to tako što je:

- ekonomska aktivnost usmjerena na održivo korišćenje prirodnih resursa, uz smanjenje negativnih uticaja na prirodno okruženje,
- primjenom obrazaca održive potrošnje i proizvodnje omogućeno je ozelenjavanje ekonomije, resursno efikasne i cirkularne.

Za promjenu nikad nije kasno!

Sistem upravljanja životnom sredinom kao dio u sistemu upravljanja održivim razvojem obuhvata: omogućavanje potpune harmonizacije nacionalnog zakonodavstva s pravnom tekovinom EU, efikasniju primjenu propisa, izgradnju administrativnih i ukupnih institucionalnih kapaciteta za upravljanje životnom sredinom i prirodnim resursima, kao i obezbjeđivanje efikasnije horizontalne i vertikalne institucionalne koordinacije, a naročito prevazilaženje neadekvatnog finansiranja zaštite životne sredine, kako iz javnih, tako i iz privatnih izvora, i još uvi-

jek izuzetno nizak stepen integracije pitanja životne sredine u sektorske politike.

Nacionalni razvojni prioriteti Crne Gore u osnovnim oblastima saradnje usaglašeni su između sistema UN i Vlade Crne Gore da bi se omogućila realizacija potencijala razvoja po mjeri čovjeka u odabranim ključnim rezultatskim oblastima: demokratsko upravljanje, održivost životne sredine, socijalna inkluzija i ekonomsko upravljanje.

(Okvir za razvojnu pomoć Ujedinjenih nacija (UNDAF) za period od 2017–2021.)

Budi promjena!

Ova publikacija je kreirana kroz projekat Mislimo, djelujmo i inspirišimo svoju okolinu za održivi razvoj, koji realizuje NVO udruženje za očuvanje prirode i promociju turizma Morakovo u partnerstvu sa NVO Demokratske evropske inicijative, podržan je od Centra za građansko obrazovanje (CGO) u okviru programa OCD u Crnoj Gori - od osnovnih usluga do oblikovanja politika - M'BASE, koji se finansira iz sredstava Evropske unije

Sadržaj ove publikacije je isključiva odgovornost NVO udruženja za očuvanje prirode i promociju turizma *Morakovo* i ni na koji način ne odražava stavove CGO-a ili Evropske unije.

**Za više informacija o projektu kontaktirati:
NVO udruženje za očuvanje prirode i promociju turizma „Morakovo”**

Župa Nikšićka, 81400 Nikšić

Email: morakovo.nvo@gmail.com

Mobtel: +382 (0) 68 012 790

<https://nvomorakovo.me/>

<https://www.facebook.com/nvomorakovo/>